

LA REFORMA LITÚRGICA ÉS IRREVERSIBLE

Del papa Francesc als participants a la 68a setmana litúrgica italiana

Estimats germans i germanes, bon dia.

Us dono la benvinguda a tots vosaltres i dono les gràcies al president, sa excel·lència mons. Claudio Maniago, per les paraules amb les quals ha presentat aquesta Setmana Litúrgica Nacional, després de 70 anys del naixement del Centre d'Acció Litúrgica.

Aquest arc de temps és un període en el qual, en la història de l'Església i, en particular, en la història de la litúrgia, s'han succeït esdeveniments substancials i no superficials. Tal com no es podrà oblidar el Concili Vaticà II, així serà recordada la reforma litúrgica que en va sorgir.

Són dos esdeveniments directament units, el Concili i la reforma, no sorgits improvisadament sinó preparats durant molt de temps. Ho testimonia l'anomenat moviment litúrgic, i les respostes donades pels summes pontífexs a les dificultats percebudes en la pregària eclesial; quan es veu una necessitat, encara que no sigui immediata la solució, hi ha la necessitat de posar-se en marxa.

Penso en sant Pius X que va disposar una reordenació de la música sagrada i la restauració de la celebració del diumenge, i va instituir una comissió per a la reforma general de la litúrgia, conscient que implicaria «un treball tan gran com diüturn; i per això –com ell mateix reconeixia– cal que passin molts anys, abans que aquest diguem-ne *edifici* litúrgic [...] reaparegui de nou resplendent en la seva dignitat i harmonia, una vegada que hagi estat netejat de la desolació de l'envelliment» (*Motu proprio Abhinc duos annos*, 1913).

El projecte reformador va ser reprès per Pius XII amb l'encíclica *Mediator Dei* (1947) i la institució d'una comissió d'estudi; també ell va prendre decisions concretes sobre la versió del Saltiri, l'atenuació del dejuni eucarístic, l'ús de la llengua viva en el Ritual, la reforma important de la Vetlla Pasqual i la Setmana Santa. D'aquest impuls, amb l'exemple d'altres nacions, va sorgir a Itàlia el Centre d'Acció Litúrgica, guiat per bisbes preocupats pel poble encomanat a ells i animat per

estudiosos que estimaven l'Església a més de la pastoral litúrgica.

El Concili Vaticà II va fer madurar, com a bon fruit de l'arbre de l'Església, la Constitució sobre la sagrada litúrgia *Sacrosanctum Concilium* (SC), les línies de reforma general de la qual responien a necessitats reals i a la concreta esperança d'una renovació: es desitjava una litúrgia viva per a una Església completament vivificada pels misteris celebrats. Es tractava d'expressar de manera renovada la perenne vitalitat de l'Església en oració, tenint cura perquè «els cristians no assisteixin a aquest misteri de fe com uns estranys i muts espectadors, sinó que, comprènent bé a través dels ritus i les pregàries, hi participin conscientment, piadosament i activament» (SC 48). Ho recordava el beat Pau VI en explicar els primers passos de la reforma anunciada: «Està bé que es vegi com és precisament l'autoritat de l'Església la que vol promoure, encendre aquesta nova forma de pregar, tot donant així major increment a la seva missió espiritual [...]; i nosaltres no hem de dubtar a fer-nos primer deixebles i després impulsors de l'escola de pregària, que està per començar» (audiència general 13 gener 1965).

La direcció marcada pel Concili va trobar forma, segons el principi del respecte de la sana tradició i del legítim progrés (cf. SC 23), en els llibres litúrgics promulgats pel beat Pau VI, ben acollits pels mateixos bisbes que van estar presents en el Concili, i després de gairebé 50 anys universalment en ús en el Ritu Romà. L'aplicació pràctica, guiada per les Conferències Episcopals per als respectius països, s'està realitzant encara, ja que no basta reformar els llibres litúrgics per renovar la mentalitat. Els llibres reformats per norma dels decrets del Vaticà II han inclòs un procés que requereix temps, recepció fidel, obediència pràctica, sàvia actuació celebrativa per part, primer, dels ministres

ordenats, però també dels altres ministres, dels cantors i de tots aquells que participen en la litúrgia. Realment, ho sabem, l'educació litúrgica de pastors i fidels és un desafiament a afrontar sempre de nou. El mateix Pau VI, un any abans de morir, deia als cardenals reunits en Consistori: «Ha arribat el moment, ara, de deixar caure definitivament els fermentes que separen, igualment perniciosos en un sentit i en l'altre, i aplicar integralment en els seus justos criteris inspiradors, la reforma aprovada per nosaltres aplicant els disges del Concili» (al·locució 27 juny 1977).

I avui encara cal treballar en aquesta direcció, en particular redescobrint els motius de les decisions acomplertes amb la reforma litúrgica, superant lectures infundades i superficials, recepcions parcials i praxis que la desfiguren. No es tracta de repensar la reforma revisant les opcions, sinó de conèixer millor les raons subjacents, també a través de la documentació històrica, com d'interioritzar els principis inspiradors i d'observar la disciplina que la regula. Després d'aquest magisteri, després d'aquest llarg camí, podem afirmar amb seguretat i amb autoritat magisterial que la reforma litúrgica és irreversible.

La tasca de promoure i de custodiar la litúrgia està encomanada pel dret a la Seu Apostòlica i als bisbes diocesans, amb la responsabilitat i autoritat molt importants en el moment present; hi estan implicats també els

organismes nacionals i diocesans de pastoral litúrgica, els instituts de formació i els seminaris. En aquest àmbit formatiu s'ha distingit, a Itàlia, el Centre d'Acció Litúrgica amb les seves iniciatives, entre les quals, l'annual Setmana Litúrgica.

Després d'haver recorregut amb la memòria aquest camí, voldria ara tocar alguns aspectes a la llum del tema sobre el qual heu reflexionat en aquests dies, és a dir: «Una litúrgia viva per a una Església viva».

La litúrgia és «viva» per la presència viva d'Aquell que «morí va destruir la nostra mort, i ressuscitant ens va tornar la vida» (Prefaci pasqual I). Sense la presència real del misteri de Crist no hi ha cap vitalitat litúrgica. Així com sense bategar del cor no hi ha vida humana, així sense el cor latent de Crist no hi ha acció litúrgica. El que defineix la litúrgia és, de fet, la realització, en els signes sagrats, del sacerdoti de Jesucrist, és a dir l'ofrena de la seva vida fins estendre els braços a la creu, sacerdoti fet present de manera constant a través dels ritus i les pregàries, sobretot en el seu Cos i Sang, però també en la persona del sacerdot, en la proclamació de la Paraula de Déu, en l'assemblea reunida en pregària en el seu nom (cf. SC 7). Entre els signes visibles de l'invisible Misteri hi ha l'altar, signe de Crist pedra viva, descartada pels homes però convertida en pedra angular de l'edifici espiritual en el qual és ofert al Déu vivent el culte en esperit i veritat (cf. 1Pe 2,4; Ef 2,20). Per això l'altar, centre cap al qual en les nostres esglésies convergeix l'atenció, és dedicat, ungit amb el crisma, encensat, besat, venerat: cap a l'altar s'orienta la mirada dels qui pregunten, sacerdot i fidels, convocats per la santa assemblea entorn a ell; sobre l'altar es posa l'ofrena de l'Església que l'Esperit consagra sacrament del sacrifici de Crist; a l'altar ens són donats el pa de la vida i el calze de la salvació «per tal que esde-

vinguem en Crist un sol cos i un sol esperit» (Pregària eucarística III).

La litúrgia és vida per a tot el poble de l'Església. Per la seva naturalesa la litúrgia és de fet «popular» i no clerical, essent —com ensenya l'etimologia— una acció per al poble, però també del poble. Com recorden moltes oracions litúrgiques, és l'acció que Déu mateix compleix a favor del seu poble, però també l'acció del poble que escolta Déu que parla i reacciona lloant-lo, invocant-lo, acollint la inesgotable font de vida i de misericòrdia que flueix dels sants signes. L'Església en pregària acull tots aquells que tenen el cor a l'escolta de l'Evangelí, sense descartar ningú: són convocats petits i grans, rics i pobres, infants i ancians, sans i malalts, justos i pecadors. A imatge de la «immensa multitud» que celebra la litúrgia en el santuari del cel (cf. Ap 7,9), l'assemblea litúrgica supera, en Crist, tot límit d'edat, raça, llengua i nació. L'àmbit «popular» de la litúrgia ens recorda que aquesta és inclusiva i no exclusiva, promotora de comunió amb tothom sense tanmateix homologar, ja que crida cadascú, amb la seva vocació i originalitat, per contribuir a edificar el cos de Crist. L'Eucaristia no és un sacrament «per a mi»), és el sacrament de molts que formen un sol cos, el sant poble fidel de Déu. No hem d'oblidar, per tant, que és sobretot la litúrgia qui expressa la pietas de tot el poble de Déu, perllongada després per piadosos exercicis i devocions que coneixem amb el nom de pietat popular, per valorar i animar en harmonia amb la litúrgia.

La litúrgia és vida i no una idea a entendre. Porta de fet a viure una experiència d'iniciació, és a dir, que transforma en la forma de pensar i de comportar-se, i no per enriquir el propi bagatge d'idees sobre Déu. El culte litúrgic no és primordialment una doctrina que s'ha de comprendre, o un ritu que cal complir; és naturalment també això però

d'una altra manera, és essencialment diferent: és una font de vida i de llum per al nostre camí de fe. Les reflexions espirituals són alguna cosa diferent de la litúrgia, la qual és precisament entrar en el misteri de Déu; deixar-se portar al misteri i ser en el misteri. Hi ha una bonica diferència entre dir que existeix Déu i sentir que Déu ens estima, així com som, aquí i ara. En la pregària litúrgica experimentem el significat de la comunió no per un pensament abstracte sinó per una acció que té per agents Déu i nosaltres, Crist i l'Església. Els ritus i les pregàries (cf. SC 48), pel que són i no per les explicacions que en donem, esdevenen una escola de vida cristiana, oberta als qui tenen orelles, ulls i cor oberts per aprendre la vocació i la missió dels deixebles de Jesús. Això està en línia amb la catequesi mistagògica practicada pels Pares, represa també pel Catecisme de l'Església Catòlica que tracta de la litúrgia, de l'Eucaristia i dels altres sacraments a la llum dels textos i ritus dels actuals llibres litúrgics.

L'Església és realment viva si, formant un sol ésser vivent amb Crist, és portadora de vida, és materna, és missionera, surt a l'encontre del proïsme, disposada a servir sense perseguir poders mundans que la fan estèril. Per això, celebrant els sants misteris recorda Maria, la Mare de Déu del *Magnificat*, contemplant-hi «com una puríssima imatge del que ella mateixa, tota sencera, anhela i espera ser» (SC 103).

Finalment, no podem oblidar que la riquesa de l'Església en pregària en tant que «catòlica» va més enllà del Ritu Romà, que, tot i ésser el més estès, no és l'únic. L'harmonia de les tradicions rituals, d'Orient i d'Occident, pel buf de l'Esperit dona veu a l'única Església orant per Crist,

amb Crist i en Crist, a glòria del Pare i per la salvació del món.

Estimats germans i germanes, us dono les gràcies per la vostra visita i animo els res-

ponsables del Centre d'Acció Litúrgica a continuar tenint fe en la inspiració original, la de servir la pregària del poble sant de Déu. De fet, el Centre d'Acció Litúrgica s'ha distingit sempre per la cura prestada a la pastoral litúrgica, essent fidel a les indicacions de la Seu Apostòlica i dels bisbes i gaudint del seu suport. L'àmplia experiència de les Setmanes Litúrgiques, celebrades en nombroses diòcesis d'Itàlia, al costat de la revista *Liturgia*, ha ajudat a calar la renovació litúrgica a la vida de les parròquies, dels seminaris i de les comunitats religioses. El cansament no ha faltat, ni tampoc l'alegria! És encara aquest compromís el que us demano avui: ajudar els ministres ordenats, com els altres ministres, els cantors, els artistes, els músics, a cooperar perquè la litúrgia sigui «font i cim de la vida de l'Església» (cf. SC 10). Us demano per favor que pregueu per mi i us imparteixo de cor la benedicció apostòlica.

Discurs pronunciat el 24 d'agost de 2017